

โพรมีทีอูส : จากตำนานสุวรรณภูมิ



นางสาว วิไลพรรณ สุนทรทรัพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974 - 331 - 703 - 1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROMETHEUS : FROM MYTH TO LITERATURE

Miss Wilaiphan Sukontasup

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Graduate School

Chulalongkorn University

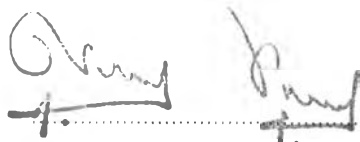
Academic Year 1998

ISBN 974 - 331 - 703 - 1

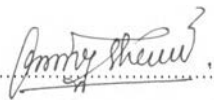
หัวข้อวิทยานิพนธ์      โพรมีทีอุส : จากตำนานสู่วรรณกรรม  
โดย                              นางสาว วิไลพรรณ สุคนธ์ทรัพย์  
ภาควิชา                         วรรณคดีเปรียบเทียบ  
อาจารย์ที่ปรึกษา            ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว.ก่องกาญจน์ ตะเวทีกุล

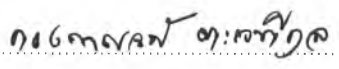
---

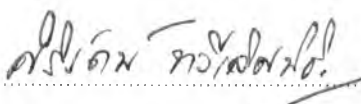
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
( ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชุตินวงศ์ )

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ  
( รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เถกิงวิทย์ )

.....อาจารย์ที่ปรึกษา  
( ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. ก่องกาญจน์ ตะเวทีกุล )

.....กรรมการ  
( ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริรัตน์ ทวีเลิศนธิ )

วิไลพรรณ สุคนทรทรัพย์ : โพรมิเทอุส : จากตำนานสู่วรรณกรรม (PROMETHEUS : FROM MYTH TO LITERATURE) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ม.ร.ว. กองกาญจน์ ตะเวทีกุล, 150 หน้า, ISBN 974 - 331 - 703 - 1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกลวิธีการนำตำนานโพรมิเทอุสมาใช้ในวรรณกรรม 4 ฉบับได้แก่ บทละครเรื่อง *Prometheus Bound* และ *Prometheus Unbound* นวนิยายเรื่อง *Frankenstein ; or , the Modern Prometheus* และเรื่องเล่าเรื่อง *Le Prométhée Mal Enchaîné* รวมทั้งวิเคราะห์ถึงความหลากหลายของการนำตำนานโพรมิเทอุสมาใช้ในวรรณกรรมฉบับต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่านักเขียนทั้ง 4 คนคือเอสคิลุส เซลลีย์ แมรี เซลลีย์และองเดร ซีดมีกลวิธีการนำตำนานโพรมิเทอุสมาใช้แตกต่างกันออกไปโดยรวบรวมได้ทั้งสิ้น 4 วิธีคือการนำตำนานมาใช้โดยคงเนื้อเรื่องหลักไว้ตามเดิม การรับอิทธิพลจากบทละครกรีกโรมันแล้วนำมาแต่งเพิ่มเติม การนำตำนานเดิมมาสร้างเป็นตำนานใหม่และการนำตำนานมาใช้เป็นสัญลักษณ์ กลวิธีที่ต่างกันนี้มีที่มาจากระดับความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้ความหลากหลายในการนำเสนอตำนานโพรมิเทอุสยังเป็นผลสืบเนื่องจากแนวคิดและมุมมองของผู้แต่ง ดังนั้นโพรมิเทอุสจึงเป็นผู้ไม่ยอมพ่ายแพ้แก่อำนาจเผด็จการในเรื่อง *Prometheus Bound* เป็นวีรบุรุษผู้มีแต่ความรักและการให้อภัยในเรื่อง *Prometheus Unbound* เป็นมนุษย์ปฤชนผู้มีทั้งความเข้มแข็ง อ่อนแอและหวาดกลัวในเรื่อง *Frankenstein ; or , the Modern Prometheus* และเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจที่คอยผลักดันให้มนุษย์เดินทางไปสู่อุดมคติในเรื่อง *Le Prométhée Mal Enchaîné* ยิ่งไปกว่านั้นปัจจัยอีกประการหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อโครงเรื่องและแก่นเรื่องของตำนานโพรมิเทอุสในวรรณกรรมฉบับต่างๆเช่นกันคือบริบททางประวัติศาสตร์และภูมิหลังของผู้แต่ง อิทธิพลจากบริบททางประวัติศาสตร์ที่วิเคราะห์ได้จากวรรณกรรมทั้ง 4 เรื่องนี้ประกอบด้วยการต่อต้านอำนาจเผด็จการ เหตุจลาจลหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส สังคมสมัยโรแมนติก ความตกต่ำด้านสภาพของมนุษย์และพัฒนาการด้านความเชื่อในพระเจ้า

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้ง 4 ฉบับซึ่งมีที่มาจากตำนานโพรมิเทอุสเหมือนกันช่วยให้เห็นภาพรวมและพัฒนาการด้านกลวิธีการนำตำนานโพรมิเทอุสมาใช้ในวรรณกรรม ความสำคัญของบริบททางประวัติศาสตร์และภูมิหลังของผู้แต่ง รวมทั้งเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าตำนานโพรมิเทอุสมีความเป็นสากล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการแต่งวรรณกรรมต่างชาติต่างภาษาและต่างยุคสมัย

ภาควิชา ..... วรรณคดีเปรียบเทียบ .....  
สาขาวิชา ..... วรรณคดีเปรียบเทียบ .....  
ปีการศึกษา .....  
2541

ลายมือชื่อนิสิต ..... วิไลพรรณ สุคนทรทรัพย์ .....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... ทพทวงเทพ อภิวชิเดช .....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ..... -

# #3971739522 : MAJOR **COMPARATIVE LITERATURE**  
KEY WORD:

MYTHOLOGY / PROMETHEUS / GREEK PLAYS / ROMANTIC LITERATURE

WILAI PHAN SUKONTASUP : PROMETHEUS : FROM MYTH TO LITERATURE. THESIS

ADVISOR : ASSIST. PROF. M.R. KONGKARN TAVEDHIKUL. 150 pp. ISBN 974-331-703-1

The objectives of this thesis are to compile the ways of using the Prometheus myth in four selected texts : *Prometheus Bound*, *Prometheus Unbound*, *Frankenstein ; or , the Modern Prometheus* and *Le Prométhée Mal Enchaîné*, and to analyze the differences in the treatment of the myth.

The study shows that the four authors – Aeschylus, Shelley, Mary Shelley and André Gide – have different ways of dealing with the Prometheus myth, namely by maintaining the plot line of the original myth, rewriting the classical versions, creating a new myth from the old one and using the myth as a literary symbol. The differences result from different degrees of faith and belief in gods of each epoch. Moreover, the diversity of the myth treatment also derive from the authors' individual ideas and points of view. Therefore, Prometheus are an adamant resistant to tyranny in *Prometheus Bound*, a loving and forgiving hero in *Prometheus Unbound*, a human being with human strengths and weaknesses in *Frankenstein ; or , the Modern Prometheus* and a symbol of power driving human beings to ideals in *Le Prométhée Mal Enchaîné*. Furthermore, the other factors influencing the plots and themes manoeuvring in the works mentioned are historical contexts and the authors' backgrounds. These forces are the revolt against tyranny, the social and political confusion after the French Revolution, the Romantic society, the fall of human status and the development of beliefs in gods.

The comparative study of the four literary works which derive from Prometheus myth shows us the overall pictures and the development of the ways the Prometheus myth is used in literary texts, the importance of historical contexts and the authors' backgrounds. This thesis also proves that the Prometheus myth is universal and it can be adapted and applied to the literary of different nations, languages and ages.

ภาควิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....

สาขาวิชา.....วรรณคดีเปรียบเทียบ.....

ปีการศึกษา.....2541.....

ลายมือชื่อนิสิต.....วิไลพรรณ ศักนชารัมย์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....น.ส.ทศพร ทเวธิกุล.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....-.....



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. กงกาญจน์ ตะเวทีกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการค้นคว้าวิจัยมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มหาหัวข้อวิทยานิพนธ์จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ และด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร ซึ่งได้ให้คำแนะนำและคอยกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและทำวิทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่องตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสี่ท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ความสำเร็จส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดจากความเมตตา ความเอื้ออาทรและกำลังใจที่ผู้วิจัยได้รับจากมารดา ผู้คอยประคับประคอง ช่วยเหลือและเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวงจนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังซาบซึ้งอย่างยิ่งต่อความห่วงใยและกำลังใจที่ญาติพี่น้องทุกคนมีให้ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจอันมีค่ายิ่งนี้

ผู้วิจัยได้รับพลังใจและความช่วยเหลืออย่างมากมายจากเพื่อนๆ ในคณะอักษรศาสตร์ ขอขอบคุณถนอมนวล หิรัญเทพผู้ช่วยเป็นธุระถ่ายเอกสารต้นฉบับเรื่อง *Prometheus Unbound* ส่งมาให้จากประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งช่วยตรวจแก้บทความวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ ยิ่งไปกว่านั้นผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจและความห่วงใยได้ถามถึงความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์อย่างสม่ำเสมอจากเพื่อนๆ ผู้แสนดีและมีน้ำใจมากมาย ขอขอบคุณต้ม ขวัญ แดง โหน่ง เก๋ หรือ พี่ต๋อง รวมทั้งเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ที่รักยิ่งทุกคนในภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ขอขอบคุณน้องเหนือสำหรับความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างยิ่งในการจัดพิมพ์ต้นฉบับที่เรียบร้อยสวยงาม

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ปลูกฝังความรู้ความคิดอันเป็นพื้นฐานสำคัญให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่สอนให้ศิษย์รู้จักคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบและแก้ไขปัญหาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพและตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
1.6 วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย.....	4
1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
2 กลวิธีการนำตำนานมาใช้ในวรรณกรรม.....	8
2.1 การนำตำนานมาใช้โดยคงเนื้อเรื่องหลักไว้ตามเดิม.....	9
2.2 การรับอิทธิพลจากบทละครกรีกโรมันแล้วนำมาแต่งเพิ่มเติม.....	18
2.3 การนำตำนานมาสร้างเป็นตำนานใหม่.....	26
2.4 การนำตำนานมาใช้เป็นสัญลักษณ์.....	38
3 การเปลี่ยนแปลงตำนานให้สอดคล้องกับแก่นเรื่อง.....	48
3.1 <i>Prometheus Bound</i> .....	49
3.1.1 แก่นเรื่องความมัวเมาในอำนาจของชนชั้นปกครอง.....	50

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.1.1 ภาพลักษณ์ของซุส.....	50
3.1.1.2 ลักษณะอุปนิสัยของโพรมีทีอุส.....	53
3.1.1.3 บทบาทของไอโอ.....	55
3.1.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการต้องเลือกระหว่างหน้าที่ต่อรัฐและครอบครัว.....	58
3.1.2.1 เฮเฟสทอส.....	59
3.1.2.2 ไอเซียน.....	60
3.1.2.3 เฮอร์เมส.....	61
3.2 <i>Prometheus Unbound</i> .....	63
3.2.1 แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก.....	65
3.2.1.1 การสร้างตัวละครเอเซีย.....	66
3.2.1.2 การนำองค์ประกอบในธรรมชาติมาเป็นตัวละคร.....	68
3.2.1.3 ความรักแบบเสียสละและให้อภัยของโพรมีทีอุส.....	69
3.2.1.4 บทบาทของนกอินทรี.....	73
3.2.2 แก่นเรื่องความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง.....	75
3.2.2.1 เดโมกอร์กอนกับความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง.....	76
3.3 <i>Frankenstein ; or , the Modern Prometheus</i> .....	81
3.3.1 แก่นเรื่องผลร้ายของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์.....	82
3.3.1.1 ชะตากรรมของวิคเตอร์ แฟรงเกนสไตน์.....	82
3.3.1.2 ความแตกต่างระหว่างโพรมีทีอุสในตำนานกับ โพรมีทีอุสสมัยใหม่.....	83
3.3.1.3 บทบาทของตัวละครซึ่งไม่ได้มีที่มาจากตำนาน.....	86
3.3.2 แก่นเรื่องความรู้สึกโดดเดี่ยวของมนุษย์ในสังคม.....	87
3.4 <i>Le Prométhée Mal Enchaîné</i> .....	89
3.4.1 แก่นเรื่องความเป็นปัจเจกบุคคล.....	90
3.4.1.1 นกอินทรี.....	90



## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4.1.2 พัฒนาการของโปรเมเต.....	92
3.4.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับสถานภาพของมนุษย์.....	95
3.4.2.1 ดาโมแกลส.....	96
3.4.2.2 โกแกลส.....	97
3.4.2.3 บทบาทของซุสในฐานะตัวแทนของพระเจ้า.....	98
4 อิทธิพลจากบริบททางประวัติศาสตร์และภูมิหลังของผู้แต่ง.....	103
4.1 การต่อต้านอำนาจเผด็จการ.....	104
4.2 เหตุจลาจลหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส.....	110
4.3 สังคมสมัยโรแมนติก.....	118
4.4 ความตกต่ำด้านสถานภาพของมนุษย์.....	126
4.5 พัฒนาการด้านความเชื่อในพระเจ้า.....	130
5 สรุป.....	142
รายการอ้างอิง.....	147
บรรณานุกรม.....	149
ประวัติผู้วิจัย.....	150

## สารบัญภาพและตาราง

	หน้า
ภาพความทุกข์ทรมานของโพรมีทีอุส.....	7
แผนผังแสดงการสืบเชื้อสายของตัวละครในเทวดำนาน.....	58
ตารางสรุปการรับอิทธิพลจากบริบททางประวัติศาสตร์ในวรรณกรรมทั้ง 4 เรื่อง.....	139